

ДО ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ЗАКОННОСТІ У СФЕРІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У статті досліджується проблема законності відмови державним службовцям у перерахунку пенсії, призначеної відповідно до Закону «Про державну службу» від 1993 р., у зв'язку із чим проаналізовано відповідні законодавчі акти, а також розглянуто судову практику щодо цього, на підставі чого зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: *верховенство права, законність, правова законність, державний службовець, пенсійне забезпечення, перерахунок пенсії.*

В статье исследуется проблема законности отказа государственным служащим в пересчете пенсии, назначенной в соответствии с Законом «О государственной службе» от 1993 г., в связи с чем проанализированы соответствующие законодательные акты, а также рассмотрена судебная практика по этому поводу, на основании чего сделаны соответствующие выводы.

Ключевые слова: *верховенство права, законность, правовая законность, государственный служащий, пенсионное обеспечение, перерасчет пенсий.*

The article deals with the problem of the legality of the refusal of the civil servants in recalculation of the pension, which was appointed in accordance with the law "On Civil Service" of 1993, in connection with which the relevant legislative acts were analyzed, and the judicial practice in this regard was considered, on the basis of which the relevant conclusions.

Key words: *rule of law, legality, legal legality, civil servant, pension provision, pension recalculation.*

Вступ. Відповідно до Конституції, Україна є демократичною, правовою, соціальною державою, в якій одними із ключових принципів організації та перебігу суспільного життя є верховенство права і законність. Так, у ст. 8 Основного закону закріплено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони й інші нормативно-правові акти ухвалюються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії [1]. Україна є чи не єдиною державою, у Конституції якої зафіксоване положення про верховенство права та правову державу (ст. 1) [2]. Верховенство права нині, як зазначає М. Козюбра, чи не найпопулярніший ідеал у всьому світі. До нього постійно звертаються політичні діячі не лише Заходу, для якого верховенство права традиційно є однією з найвищих демократичних цінностей, а й Сходу [2]. Це обумовлює необхідність вироблення більш менш єдиного та цілісного підходу до розуміння сутнісного змісту верховенства права.

У вітчизняній юриспруденції щодо означеної проблематики досі не вироблено єдиного підходу, що зумовлює наявність різноманітних думок і пропозицій щодо тлумачення змісту верховенства права. Так, наприклад, М. Цвік у своїх працях пише, що принцип верховенства права потребує, щоб як мета діяльності держави, так і сама ця діяльність визначалися правовими рішеннями законодавців. Його реалізація забезпечує незалежність державного апарату від зміни панівних політичних сил, а також відносну безперервність розвитку держави в умовах постійних змін, що відбуваються в житті суспільства і навіть стають передумовою таких змін. За допомогою права відбувається відтворення наявної соціальної системи, оскільки в ньому конретизується правова державність. Право утворює ту ланку, завдяки якій досягається узгодження

і взаємодія між правовою і соціальною державністю, між соціальною державою і ринковою економікою [3, с. 153]. Загалом, як підсумовує дослідник, верховенство права означає, що не тільки громадяни, але й передусім сама держава, її органи та державні службовці повинні діяти виключно в межах права. За допомогою права і через правові закони правова держава самообмежує себе. У правовій державі повинні управляти не окремі особи, а правовий закон [3, с. 153–154]. На думку В. Авер'янова, сутність верховенства права полягає в підпорядкуванні всіх без винятку державних інститутів потребам реалізації та захисту прав людини, а також пріоритетність цих прав перед усіма іншими цінностями демократичної соціальної правової держави [4, с. 7]. Верховний Суд України на Пленумі № 9 від 1 вересня 1996 р. роз'яснив, що принципи верховенства права варто розуміти так, що конституційні права і свободи людини та громадянина безпосередньо діють, вони визначають зміст та спрямованість діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і забезпечуються захистом правосуддя [5].

Відсутність усталеного та змістовного підходу до тлумачення сутності та змісту верховенства права призводить до того, що досить часто даний принцип називають абстракцією, політичною декларацією, вважають, що його практична цінність сильно перебільшується. На наше переконання, розмірковуючи про верховенство права, варто погодитися з думкою, яку висловив щодо цього М. Козюбра. Правник зазначає, що надзвичайна складність і багатогранність цього поняття робить безперспективною будь-яку спробу дати якийсь універсальне визначення принципу верховенства права. У понятті верховенства права переплітаються правові й політичні, культурні й етичні мотиви, внутрішньодержавні та міжнародні, національні, цивілізаційні й загальнолюдські аспекти, наукова істина і цінності добра та справедливості, досягнення правової теорії і практичний юридичний досвід, правові ідеї та здоровий глузд. Усе це робить цю категорію досить динамічною, що не дозволяє втиснути її в межі будь-якої юридичної дефініції [2]. Водночас науковець зауважує, що розкривати зміст даного принципу найбільш доцільно через виокремлення та тлумачення його складників (повага до прав і свобод людини, верховенство Конституції, поділ влади та ін.) – системи тісно взаємопов'язаних між собою більш дрібних і конкретних ідей та принципів, які у своїй єдності і становлять серцевину, ядро верховенства права. Визначення кола та змісту ключових складників верховенства права дозволить більш конкретизовано та чітко інтерпретувати його поняття, уникнути безпідставного розширення тлумачення даної категорії.

Одним із таких основоположних принципів, що формує фундамент верховенства права, в якому воно проявляється, логічно розвивається, є законність. Законність – це комплексне (принцип, метод, режим) соціально-правове явище, що відображає організацію і функціонування суспільства на правових засадах, гармонійний зв'язок особи, влади, права і закону в конкретній державі. Термін «законність», як підкреслює О. Скакун, є похідним від термінів «право» і «закон», будучи комплексним поняттям, охоплює всі сторони життя права – від його ролі у створенні закону й інших формальних джерел права до реалізації їхніх норм в юридичній практиці [6, с. 489]. У Конституції України законність як засаднича вимога виражена передусім у ст. 19, згідно з якою правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1]. Варто зазначити, що законність має як формальний, так і правовий бік. З формального погляду вимогою законності є вимога про те, щоб особи діяли на підставах, у порядку та межах, визначених нормами позитивного права. Однак формальна законність не завжди є правовою за своїм змістом. Правова законність – це провідне загальноприйняте правило імперативного характеру, що виражене в нормах-ідеях найвищого авторитету і потребує від державних органів та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань діяти правомірно, у межах правових норм, закріплених у приписах усіх чинних джерел (форм) права [6, с. 489]. Тобто правовою є та законність, в якій втілюється ідея верховенства права. А отже, суб'єкти права, насамперед ті, що здійснюють завдання і функції публічного управління, у своїй діяльності повинні керуватися саме ідеєю панування правової законності. Однак на практиці досить часто трапляється так, що державні органи, застосовуючи норми чинного законодавства, орієнтуються тільки на формальний бік законності, що призводить до обмеження прав і законних інтересів громадян, гарантованих їм Конституцією України. Однією з таких сфер суспільних відносин, де останнім часом постала проблема відповідності дій органів державної влади правовій законності, є пенсійне забезпечення державних службовців.

Проблематиці пенсійного забезпечення державних службовців, а також посадових осіб органів місцевого самоврядування приділяли увагу такі правники, як: Н. Болотіна, Т. Кравчук,

В. Безусий, М. Бойко, С. Синчук, Р. Луцький, М. Боднарчук, В. Бурак, І. Гуменюк, С. Прилипко, Г. Чанишева, І. Ярошенко, Л. Князькова, А. Скоробагатько, М. Шумило, І. Оклей, Т. Герасимоов, Г. Нечай, Н. Горюк, Д. Полозенко, Е. Лібанова, В. Колбун, Л. Шангіна, В. Ульянов та інші. Цими й іншими дослідниками сформовано значний науково-теоретичний доробок із низки проблемних питань пенсійного забезпечення зазначених категорій осіб. Однак останні зміни до законодавства про державну службу (втрата чинності Законом України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. № 3723 (окрім ст. 37) та набрання чинності новим Законом «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889–VIII) порушують питання про те, чи не обмежують нові законодавчі положення права громадян, що отримують пенсії як державні службовці, порівняно з попереднім законодавством, чи не є це порушенням відповідних конституційних гарантій? Актуальності даному питанню надає й неоднозначна судова практика з урегулювання спорів із питань пенсійного забезпечення державних службовців.

Результати дослідження. У ст. 46 Конституції України від 28 червня 1996 р. закріплено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом [1]. Право громадян України на державне пенсійне забезпечення передбачене і Законом «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р., у ст. 1 якого зазначається, що громадяни України мають право на державне пенсійне забезпечення за віком, по інвалідності, у зв'язку із втратою годувальника та в інших випадках, передбачених цим Законом [7]. Загальні засади організації та функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та механізму призначення та перерахунку пенсії, надання соціальних послуг із коштів Пенсійного фонду, що формуються за рахунок страхових внесків роботодавців, бюджетних та інших джерел, а також порядок формування Накопичувального пенсійного фонду та фінансування за рахунок його коштів видатків на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, членам їхніх сімей та іншим особам регламентуються Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 р. [8]. Для певних категорій громадян пенсійне забезпечення визначається спеціальними законами та підзаконними нормативно-правовими актами. Так, відповідно до ст. 90 Закону «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889–VIII, пенсійне забезпечення державних службовців здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Окремо варто зазначити р. XI («Прикінцеві та перехідні положення») Закону № 889–VIII, в якому визначено, що державні службовці, які на день набрання чинності цим Законом обіймають посади державної служби та мають не менш як 10 років стажу на посадах, віднесених до відповідних категорій посад державних службовців, визначених ст. 25 Закону України «Про державну службу» («Відомості Верховної Ради України», 1993 р., № 52, ст. 490, зі змінами) та актами Кабінету Міністрів України, мають право на призначення пенсії відповідно до ст. 37 Закону України «Про державну службу» («Відомості Верховної Ради України», 1993 р., № 52, ст. 490, зі змінами) у порядку, визначеному для осіб, які мають не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців. Перелік посад державної служби, які обіймали особи із числа колишніх державних службовців, що належать до певної категорії посад, передбачених цим Законом, визначається Кабінетом Міністрів України. Для осіб, які на день набрання чинності цим Законом мають не менш як 20 років стажу на посадах, віднесених до відповідних категорій посад державної служби, визначених ст. 25 Закону України «Про державну службу» («Відомості Верховної Ради України», 1993 р., № 52, ст. 490, зі змінами) та актами Кабінету Міністрів України (далі – КМУ), зберігається право на призначення пенсії відповідно до ст. 37 Закону України «Про державну службу» («Відомості Верховної Ради України», 1993 р., № 52, ст. 490, зі змінами) у порядку, визначеному для осіб, які мають не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців [9].

Вищезазначені законодавчі нововведення призвели до того, що із законодавства фактично зникло положення, яке прямо передбачало право державних службовців на перерахунок пенсій, яке було закріплене в ст. 37–1 Закону № 3723 від 1993 р. У новому ж Законі «Про державну служ-

бу» щодо цього немає жодних вказівок, як не передбачено жодного механізму перерахунку пенсій зазначеним пенсіонерам і в постанові КМУ «Деякі питання пенсійного забезпечення окремих категорій осіб» від 14 вересня 2016 р. № 622, в якій лише закріплено, що право на призначення пенсії, відповідно до ст. 37 Закону, за наявності страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі, передбаченого абз. 1 ч. 1 ст. 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», з урахуванням стажу державної служби, передбаченого п. 2 цього Порядку, якщо до набрання чинності Законом України від 10 грудня 2015 р. № 889–VIII «Про державну службу» не призначалася пенсія, відповідно до Закону, мають: а) чоловіки, які досягли віку 62 роки. До досягнення зазначеного віку право на призначення пенсії мають чоловіки 1955 р. народження і старші після досягнення ними такого віку: 61 рік, які народилися по 31 грудня 1954 р.; 61 рік 6 місяців, які народилися з 1 січня 1955 р. по 31 грудня 1955 р.; б) жінки, які досягли пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [10]

З огляду на зазначене, органи Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) відмовляють державним службовцям у перерахуванні пенсій у зв'язку з підвищення заробітної плати державних службовців. З формального погляду органи ПФУ є законними, адже вони відповідають положенням чинних законодавчих актів, в яких, як ми зазначали вище, немає конкретних вказівок на право державних службовців на вказаний перерахунок їхніх пенсій. Водночас постає питання про те, чи не є такий підхід порушенням верховенства права, чи не відбувається в такому разі обмеження суб'єктивного права пенсіонерів – державних службовців, набутого ними раніше на законних підставах, а саме на підставі Закону № 3723 від 1993 р.? Адже в ст. 22 Конституції України прямо закріплено, що права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. У разі ухвалення нових законів або внесення змін до чинних законів не допускається звуження змісту й обсягу наявних прав і свобод [1]. Відповідно до рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 92, п. 6 р. X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками), скасування конституційних прав і свобод – це їх офіційна (юридична або фактична) ліквідація. Звуження змісту й обсягу прав і свобод є їх обмеженням. У традиційному розумінні діяльності визначальними поняттями змісту прав людини є умови і засоби, які становлять можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку. Обсяг прав людини – це їхня сутнісна властивість, виражена кількісними показниками можливостей людини, які відображені відповідними правами, що не є однорідними і загальними. Загально визнаним є правило, згідно з яким сутність змісту основного права в жодному разі не може бути порушена [11]. Отже, позбавивши вищезазначену групу пенсіонерів права на перерахунок пенсії, нормотворець зменшив коло суб'єктивних можливостей цих осіб, що були їм гарантовані законом раніше – на момент набуття права на пенсію. Також можемо говорити про те, що означений стан речей порушує такий аспект верховенства права, як правова визначеність, що дає змогу суб'єкту передбачати правові наслідки своєї поведінки, свідомо її формувати і спрямовувати в певне русло для досягнення бажаних цілей. Тобто запроваджені вищезазначені законодавчі зміни позбавили державних службовців можливості отримання тих результатів, на які вони розраховували на цілком законних підставах, які були їм гарантовані державою.

Дана проблемна ситуація ускладнюється ще й неоднорідною судовою практикою щодо цього. Досить часто суди першої інстанції керуються принципом непохитності прав громадян, тобто коли нове законодавство встановлює більш вузькі можливості громадян, ніж ті, що були ними набуті раніше, то за громадянами мають зберігатися права такого змісту й обсягу, які були передбачені попереднім законом. Якщо ж на заміну закону, що втратив чинність, приходить підзаконний акт, то і поготів. Однак апеляційна та касаційна інстанції, як свідчить практика, ухвалюють рішення не на користь громадян. Можна виокремити такі основні аргументи, якими вони обґрунтовують такі свої рішення:

– на момент звернення громадян до суду вже чинний новий Закон «Про державну службу», який не передбачає такого права (тобто права на перерахунок раніше призначеної пенсії у зв'язку з підвищенням заробітної плати державних службовців). Але дана позиція виглядає доволі сумнівною через вищезгадані причини, а саме через те, що за такого підходу звужуються раніше набуті права пенсіонерів – державних службовців;

– у постановках КМУ «Деякі питання пенсійного забезпечення окремих категорій осіб» від 14 вересня 2016 р. № 622 та «Про упорядкування структури заробітної плати, особливості про-

ведення індексації та внесення змін до деяких нормативно-правових актів» від 9 грудня 2015 р. № 1013 не передбачено право державних службовців на перерахунок призначеної пенсії у зв'язку з підвищенням розміру заробітку працюючих державних службовців. На наше переконання даний аргумент є доволі сумнівним, адже право як таке, тобто як суб'єктивна можливість на здійснення чогось, встановлюється тільки суб'єктом, який має законодавчі повноваження, тобто парламентом. КМУ ж через своє право підзаконної нормотворчості конкретизує, уточнює та розвиває відповідне право шляхом визначення умов та порядку його реалізації. Варто зазначити, що в рішенні від 26 грудня 2011 р. № 20-рп/2011 Конституційний Суд України (далі – КСУ) визнав, що «Верховна Рада України, надавши Кабінету Міністрів України право визначати порядок та розміри соціальних виплат, <...> змінювати розміри соціальних виплат залежно від наявного фінансового ресурсу бюджету Пенсійного фонду України на 2011 р.», не обмежила конституційні права громадян на соціальний захист [12]. Однак у даному разі не йдеться про право КМУ встановлювати чи скасовувати право на відповідні соціальні виплати, а лише надаються даному органу повноваження визначати їх розміри залежно від наявних для цього фінансових ресурсів;

– посилення на практику Європейського суду з прав людини, рішення якого, відповідно до Закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477–IV, є джерелом права [13]. Відповідно до позиції Європейського суду з прав людини, одним із визначальних елементів у регулюванні суспільних відносин у соціальній сфері є додержання принципу пропорційності між соціальним захистом громадян та фінансовими можливостями держави, а також гарантування права кожного на достатній життєвий рівень. Отже, передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема, через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів із метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути зумовлені необхідністю запобігання реальним загрозам економічній безпеці України чи усунення таких, що, згідно із ч. 1 ст. 17 Конституції України, є найважливішою функцією держави. Неприпустимим також є встановлення такого правового регулювання, відповідно до якого розмір пенсій, інших соціальних виплат та допомоги буде нижчим від рівня, визначеного в ч. 3 ст. 46 Конституції України, і не дозволить забезпечувати належні умови життя особи в суспільстві та зберігати її людську гідність, що суперечитиме ст. 21 Конституції України. Отже, зміна механізму нарахування певних видів соціальних виплат та допомоги є конституційно допустимою до тих меж, за якими ставиться під сумнів сама сутність змісту права на соціальний захист [14; 15]. У вищезгаданому рішенні КСУ від 26 грудня 2011 р. № 20-рп/2011 також зазначається, що одним із визначальних елементів у регулюванні суспільних відносин у соціальній сфері є додержання принципу пропорційності між соціальним захистом громадян та фінансовими можливостями держави, а також гарантування права кожного на достатній життєвий рівень [12]. Означена позиція Європейського суду з прав людини, а також КСУ є цілком логічною та зрозумілою. Однак у даному разі, на наше переконання, йдеться не про скасування відповідних гарантій, а про перегляд їх розміру. Тоді як право держслужбовців на перерахунок пенсії в новому законодавстві про державну службу фактично скасоване. Крім того, у разі погіршення з тих чи інших причин економічного становища держави питання про зміну обсягу певних соціально-економічних прав громадян має вирішуватися на законодавчому, а не на підзаконному рівні;

– новий порядок призначення пенсій державним службовцям, зокрема, ані нову редакцію ст. 37–1 Закону № 3723–XII, ані ст. 90 Закону № 889–VIII, не визнано неконституційними КСУ.

Зауважимо, що зазначені аргументи підтримуються Верховним Судом і визнаються ним ґрунтовними та достатніми для відмови в перерахунку пенсій вищезгаданим державними службовцям, зокрема, про це свідчать постанови Верховного Суду від 3 квітня 2018 р. у справі № 734/3279/16-а, адміністративне провадження № К/9901/38952/18; у справі № 707/1730/16-а від 3 квітня 2018 р., адміністративне провадження № К/9901/9988/18. Означена ситуація у сфері судової практики свідчить про наявність орієнтира для встановлення її єдності в Україні із наведеної категорії справ адміністративної юрисдикції. Єдність судової практики, як справедливо зауважує С. Шевчук, – це одна з основних цінностей правової системи, до втілення якої повинні прагнути всі – від політиків до суддів вищих судів, якщо вони дійсно щиро переконані в реальності, а не ефемерності принципу верховенства права та дбають про повагу до судової влади та про державу, що керована принципом верховенства права. Рівність суб'єктів права перед законом та судом і принцип правової визначеності є також елементами правової держави та вимогами справедливості. Важливо, щоб закони застосовувалися однаково в аналогічних справах і за схожих фактичних обставин,

що гарантує стабільність правовідносин та впевненість у правомірності майбутньої поведінки [16, с. 559]. Забезпечення єдності судової практики є необхідною й обов'язковою умовою реального ствердження принципу верховенства. Варто погодитися з думкою О. Базова, що дуже важливим моментом забезпечення єдності судової практики на національному рівні є врахування практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). ЄСПЛ наголошує на відповідальності діяльності держав за утворення саме таких правових систем, де виключається ухвалення суперечливих судових рішень. З урахуванням практики ЄСПЛ відсутність механізму, що забезпечує узгодженість практики національних судів, утворює стан постійної невизначеності, що, у свою чергу, є порушенням права на справедливий суд [17, с. 165]. Варто погодитися з О. Базовим у тому, що основою для забезпечення єдності національної судової практики мають стати саме прецеденти ЄСПЛ, що цілком відповідає тому підходу, який використовується для забезпечення судової практики в європейських країнах [17, с. 165]. С. Шевчук зазначає, що єдність судової практики в європейських країнах досягається завдяки діяльності верховних (касаційних) судів через дію доктрини «усталеної судової практики» з певними елементами прецедентного права, що має нормативне значення та покликана захищати фундаментальні принципи конституційного рівня, й свавільне відхилення від якої може підірвати конституційні основи функціонування судової системи [16, с. 574].

Висновки. Отже, враховуючи вищезазначене, вважаємо, що постанова КМУ «Деякі питання пенсійного забезпечення окремих категорій осіб» від 14 вересня 2016 р. № 622 не відповідає принципу правової законності, оскільки не передбачає механізму перерахунку пенсій, призначених державним службовцям відповідно до Закону «Про державну службу» від 1993 р., а отже, обмежує їхнє право на реалізацію ними своїх законних можливостей у тому обсязі, який був їм гарантований державою на момент набуття цих можливостей. Єдиною підставою для скасування такого перерахунку, на нашу думку, може бути рішення КСУ про неконституційність норми, яка його передбачала, однак таких рішень немає. Переконані, що необхідно внести до чинного законодавства про державну службу зміни, які б передбачали можливість проведення зазначеного перерахунку пенсій даній категорії пенсіонерів. На чому акцентують увагу автори проекту закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо перерахунку пенсій науковим працівникам, журналістам, працівникам органів місцевого самоврядування та іншим)» № 7406/П від 10 квітня 2018 р.

Варто наголосити на тому, що важливою умовою дієвості гарантій захисту прав і законних інтересів виступає єдність національної судової практики як загалом, так і безпосередньо з питань пенсійного забезпечення державних службовців. Така ситуація сприяє реальному ствердженню та практичному втіленню принципу верховенства права в країні, зокрема таких його аспектів, як верховенство Конституції, правова визначеність, право на справедливий суд. Однак судова практика з питань розгляду адміністративних скарг держслужбовців-пенсіонерів на протизаконність дії ПФУ щодо відмови здійснити вищезгаданий перерахунок пенсій свідчить про те, що суди не вбачають у діях органу влади (тобто ПФУ) фактів порушення принципу верховенства права і правової законності. В такій ситуації очевидним є те, що **останньою судовою інстанцією, яка має переконати колишнього державного службовця, який набув право на пенсію та її перерахунок по закінченню державної служби, у безпомилковості позиції Пенсійного фонду України та дотриманні нашими національними судами принципу правової законності під час розгляду зазначеної категорії адміністративних справ, або навпаки – визнати їхню позицію такою, що не відповідає вимогам даного принципу, має виступати Європейський суд з прав людини.**

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Козюбра М. Верховенство права і Україна. Право України. 2012. № № 1–2. С. 30–63. URL: <http://cau.in.ua/ua/activities/analytics/id/kozjubra-m.i.-verhovenstvo-prava-i-ukrajina-632/>.
3. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Цвік, В. Ткаченко, Л. Богачова та ін.; за ред. М. Цвіка, В. Ткаченка, О. Петришина. Харків: Право, 2002. 432 с.
4. Авер'янов В. Реформування українського адміністративного права: черговий етап. Право України. 2000. № 7. С. 6–8.
5. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова № 9 Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0009700-96>.

6. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 2 вид. К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 520 с.
7. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1788-12/print>.
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
9. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889–VIII.
10. Деякі питання пенсійного забезпечення окремих категорій осіб: постанова КМУ від 14 вересня 2016 р. № 622. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249330441>.
11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 92, п. 6 р. Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22 вересня 2005 р. № 5-рп/2005. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05>.
12. Рішення КСУ у справі за конституційними поданнями 49 народних депутатів України, 53 народних депутатів України і 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) п. 4 р. VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 р.» від 26 грудня 2011 р. № 20-рп/2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-11>.
13. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477–IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
14. Ухвала Європейського Суду з прав людини у справі за заявою № 43331/12 «Валентина Ніканорівна Великода проти України». URL: old.minjust.gov.ua/file/41511.docx.
15. Постанова ВСУ від 7 листопада 2017 р. № 21–953а17. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/E77F38A3B272A9FBC22581DF002F5066](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/E77F38A3B272A9FBC22581DF002F5066).
16. Шевчук С. Забезпечення єдності судової практики в умовах існування спеціалізованої юрисдикції. Правова доктрина України: у 5 т. Х.: Право, 2013. Т. 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Тацій, О. Святоцький, С. Максимов та ін.; за заг. ред. О. Петришина. С. 558–586.
17. Базов О. Юрисдикція Європейського суду з прав людини: доктрина та практика: монографія. К.: Істина, 2017. 424 с.